

Import ersätter svensk foderbrist

Odlingen av foderspannmål och proteingrödor ökar inte i samma takt som djuren.

ANTALET EKOLOGISKA mjölkkor och värphöns har ökat under de senaste åren och ökningen beräknas fortsätta de närmaste fem åren på mjölkgårdarna med 10 % per år och inom äggproduktionen med 5 %. Samtidigt är trenden att djurgårdarna odlar en allt mindre del av sitt behov av spannmål och proteingrödor själva. Glappet mellan behov och egen od-

ling täcks inte av foderodlingen på de djurlösa växtgårdarna, och det troliga är att den nuvarande importen kommer att öka.

Bara för att ersätta mjölkgårdarnas egen brist på spannmål och proteingrödor behövdes 2008 ca 11 000 ha enligt Ekologiska Lantbrukarnas beräkningar, och lika stor areal för att ersätta bristen inom äggproduktionen. Totalt odlades endast 14 500 ha fodersäd och proteingrödor på de ekologiska växtodlingsgårdarna under 2008, vilket med andra ord är långt från tillräckligt. Råvarubristen hos fodertillverkarna är stor och Lantmännen importerade 2008 10 000 ton ekologisk soja från Italien samt en mindre mängd ekologisk rapskaka.

Växtodlingen stilla

Ökningen inom ekologisk animalieproduktion motsvaras inte av en ökning av djurlösa växtodlingsgårdar. Det mest troliga är att arealen kommer att ligga kvar på nuvarande nivå

om inte stora insatser görs för att få igång en ökad odling. Låga priser på konventionell spannmål förväntas inte få så stor betydelse för omlägningsviljan – ett omlägningsbeslut är långsiktigt medan prisbildningen är mycket kortsiktig.

Många ekologiska växtodlingsgårdar har direktförsäljning till certifierade djurgårdar eller samarbetsavtal med närbelägna mjölkgårdar. På växtodlingsgårdarna har det skett en förskjutning från odling av proteingrödorna ärter, åkerböna och raps till förmån för spannmål, och andelen proteingrödor har halverats sedan 2004. Framförallt är det foderarterna som minskat, vilket beror på att det är en gröda som konkurrerar dåligt med ogräs.

LENNART LARSSON

Artikeln är en förkortad version av en noggrann genomgång av läget för foderförsörjningen. Den finns att läsa på www.ekolantbruk.se under länken Marknad.

Fler djur – mindre areal

Ekologiska mjölkkor

2004: 22 475 st

2008: 29 198 st

Självförsörjningsgrad på mjölkgårdarna

2004: fodersäd 75 %, proteingrödor 45 %

2008: fodersäd 70 %, proteingrödor 30 %

Ekologiska värphöns

2004: 350 000 st

2008: 554 000 st

Självförsörjningsgrad hos äggproducenterna

2004: fodersäd 20 %, proteingrödor 10 %

2008: fodersäd 10 %, proteingrödor 5 %

KRAV-märket åter hos Scan

SEDAN KRAV-MÄRKNINGEN togs bort hos Scan har grisproducenterna sett om sitt hus och frågan är var KRAV-grisarna kommer att slaktas 2010. För rätt exakt ett år sedan meddelade Scan utan förvarning omvärlden att man med omedelbar verkan skulle ta bort KRAV-märket från sina konsumentpackade produkter. För två veckor sedan meddelade man lika plötsligt att KRAV-märkningen ska återintroduceras framåt årsskiftet. Skälet: man har tappat kunder. Coop och Axfood köper nu sitt ekologiska kött från Stockholms Butiks-kött som satsat på KRAV-märket.

Enligt Scans informationschef Margareta Thorgren ska det EU-ekologiska köttet styras till charkproduktion och storkök.

Hur många grisar?

Diskussionen om KRAV- eller EU-märkt kött har gällt allt kött men fokus har hela tiden legat på grisarna eftersom det är där som skillnaden i produktionen är störst.

Årsproduktionen av KRAV-grisar ligger på 18–19 000 varav idag 14 600–15 600 slaktas hos Scan (men under 2009 alltså sålts utan KRAV-märke). På Scan uppger man nu att man räknar med att 2010 slakta 17 000 KRAV-grisar och 10 000 EU-ekologiska.

Detta bygger dock på antaganden från Scans sida eftersom ännu näst intill inga kontrakt skrivits med KRAV-producenterna för 2010. De har under året sökt sig nya vägar till marknaden och från producenthall

vill man idag varken bekräfta eller utesluta att det är till Scan man ska leverera när kontrakten nu ska förnyas inför årsskiftet. Vid tiden för tidningens pressläggning är det dock ingen producent som vill yttra sig om framtiden.

Ekologiska Lantbrukarnas branschansvariga Dirk van der Krogt menar att Scans beslut är positivt men bara steg 1 när det gäller företagets möjlighet att sälja KRAV-märkt kött med framgång.

– Leveranssäkerhet, sortiment och marknadsföring är minst lika viktigt om Scan ska hitta tillbaka till den här mermarknaden, säger Dirk.

LENA KARLSSON

De regionala köttföretagen ökar

Tio procent av KRAV-slakten sker genom lokala och regionala projekt.

UNDER 2000-TALET har flera regionala köttföretag startat där ekologiska köttbönder gått samman för att få bättre betalt för djuren och komma ut på marknaden utan att vara beroende av de stora slakteriföretagen. Några av företagen växer kraftigt.

Framförallt är det de tre regionala grupperna Gotlands Eko, Ostgotha och Upplandsbondens som ökat starkt under de senaste två åren. Från att de tre grupperna sålt 550 nöt under 2007, ökade försäljningen till 1350 nöt 2008 och under 2009 beräknas den bli 1950 nöt. En ökning med 254% på två år!

Stockholmsmarknaden

Förklaringen till den här snabba ökningen finns i samarbetet med Stockholms Butikskött. Med det har koncepten fått en väl fungerande logistik för det kött som säljs i deras regioner. De har också fått igång försäljning under sina regionala varumärken på Stockholmsmarknaden. Och nu tillkommer dessutom försäljning till COOPs och Axfoods butiker över hela landet under kedjornas egna varumärken, och här ligger det mesta av ökningen. Den regionala försäljningen i Uppland, Östergötland och Gotland står för en mindre del och utvecklas inte lika snabbt.

Landet runt

Västsvenska Gröna Gårdar har tagit in fler uppfödare och ökat från 450 nöt 2007 till 600 st 2009.

Kaprifolkött i Bohuslän och Dalsland var länge störst med 700 slaktade djur per år, numera omsprungna av Ostgotha och Gotlands Eko i antal djur men fortfarande störst med försäljning under det egna regionala varumärket.

Bonnakött (Småland) och Gröna Hagars Kött (Västmanland) räknar med att 2009 ligga kvar på 2008 års nivå.

Järna Odlarring har lagt ner sin

köttförsäljning och istället har Saltå Kvarn trätt in, vilket gett ett starkt lyft för försäljningen av biodynamiskt kött.

Ekokött i Norr är ett projekt som arbetat några år med att få igång slakt av ekologiska djur i mellersta och norra Norrland. Verksamheten har varit låg en period, men nu tas nya tag och nya projektledare för Jämtland respektive Västerbotten/Norrbottnen har börjat arbeta under 2009. I Jämtland har det våren 2009 varit provförsäljning av enstaka djur genom Ekobeställarna direkt till konsument, vilket har fungerat bra. Norrbottensgårdens slakteri i Luleå tar hand om ca 300 ekologiska nötar från Västerbotten och Norrbotten om året. Ungefär hälften av köttet säljs som KRAV-märkt under Norrbottensgårdens varumärke.

Ganska många ekologiska lantbrukare säljer själva hela eller delar av sin köttproduktion till butiker eller direkt till konsument, störst bland dem KC Ranch på skånska Revingehed som själva säljer hela sin produktion på 450 djur.

Stor ökning

Slakten av de regionala samarbetenas djur är fördelad på många olika slakterier. Ungefär hälften av djuren slaktas på Scans slakterier. Bonnakött slaktar hos KLS i Kalmar och en del av djuren från Ostgotha slaktas av Skövde slakteri, medan resten av djuren slaktas på flera mindre slakterier så lokalt som möjligt.

Ca 2 400 nötar slaktades inom regionala samarbeten 2007 och ca 3 400 nötar 2008, vilket är en ökning med 42%. För 2009 beräknas antalet bli 4 100 djur vilket blir en ökning med 17% jämfört med 2008. Totalt slaktas ca 40 000 KRAV-certifierade nötar per år vilket alltså innebär att de regionala köttkoncepten hanterar 10% av volymen

LENNART LARSSON

Kraftsamling kring foderodlingen

DET FINNS MYCKET PENGAR för svenska ekologiska bönder att tjäna på att odla foderspannmål till våra allt fler ekologiska mjölkkor och värphöns. Med den brist på framförallt ekologiskt proteinfoder som vi har importerade Lantmännen 10 000 ton ekologisk soja under 2008. En affär på minst 50 miljoner kronor. De beräkningar som redovisas i artikeln här intill ger en bild av fortsatt brist de närmaste åren och om fem år kan vi ha ett importbehov både på spannmål och soja till ett värde av 100 – 150 miljoner kronor.

Om det ökade behovet höjer foderpriserna är svårt att ha en uppfattning om. Både ekologisk spannmålsodling och djurhållning växer runt om i världen. I flera länder är lantbrukarna betydligt villigare att prova ekologisk växtodling än vad deras svenska konventionella kollegor är. Priserna som sätts på en internationell marknad speglar den balans mellan utbud och efterfrågan som finns för tillfället. Erfarenheten visar att det kan svänga ganska mycket.

Under en längre tid har många inom lantbruket påpekat vikten av att vi minskar vårt behov av import av foder generellt genom att framförallt odla mer svenskt proteinfoder. Det är hög tid att det tas krafttag för detta i allmänhet och för den ekologiska delen i synnerhet. Vi kan inte fortsätta att bygga upp en allt större foderimport, som går emot grundläggande värderingar inom det ekologiska lantbruket av närhet och kretslopp.

NU BEHÖVS ATT:

- Alla lantbrukare med ekologiska djur tar ett större ansvar för sitt foder och odlar mer av kraftfodret hemma på gården eller i samverkan med grannar.
- Många lantbrukare med konventionell växtodling lägger om till ekologisk växtodling och särskilt satsar på åkerbönor och raps.
- Lantbrukarnas föreningar och leverantörer satsar målinriktat på att lösa frågan.

LENNART LARSSON